

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаўкай да хаты:

на 1 год—4 м. 80 фэн., на 1/2 году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь

выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская 33.

Адрэс адміністрацыі і экспэдыцыі:
М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак:

на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі—25 фэн.; дробныя абвесткі—па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці—60 фэн. за лінейку дробн. друкам

№ 39 (235). Год III.

Вільня, 14 мая 1918 г.

Цэна 5 фэн. (3 кап.)

ТЭЛЕГРАМЫ.

БЭРЛІН. Расейскі пасол Еффа заявіў аднаму карэспандэнту газэт: „Манархія ў Расеі не мае болей грунту над сабой. У Расеі нема болей сілы могучай нас скінудь. Меншэвікі і соцвал-рэф. с Керэнскім зусім прайгралі. Астаецца толькі група анархістаў, каторая не мае палітычнай наступальнай сілы. Расея зусім не залежыць ад збэжжова запасаў Украіны. У нормальныя часы Вялікарасея дабывае даволі збэжжа для сваіх патрэб. Вывозіць жэ мы будзем збэжжэ с Сібіры.“

З Нямецкыны мы будзем даставаць хваробы, лекарствы і гаспадарскіе машыны. Мы ня будзем абмежываць прывозу чужаземцаў. Мясцовыя жыхары чужаземцы будуць мець роўныя правы ў Расеі. Мы нават уваходзім за выбарныя права чужаземцаў. Адвочыны да нямецкага ўраду зусім карэктныя.

МАСКВА (П.Т.А.). На аснове агульнай амністыі выпушчаецца вялікая лічба палітычных і іншых праступнікаў, каторыя цяпер знаходзяцца ў турмах. У Пецярбурзе асвабоджэны былыя міністры Раманава і Керэнскага.

Не асвабоджэны толькі праступнікі за гасударственную здраду і абман. Пурышкевіч і іншыя учасьнікі заговораў проціў рад усяго 200 чэл. выпушчэны.

БЭРЛІН. Урадова 13.V. Імператар аўстрыяцкі даведаўся нямецкага імператара ў глаўнай кватэры. У часе абмена паглядаў ўва ўсіх палітычных, эканомічных і ваенных пытаннях, у перэгаворах прымалі учасьця Буріан, Арц, кн. Гогенлоў, граф Гэртлінг, Гіндэнбург, Людэндорф, граф Вэдэль. Прышлі да згоды ўва ўсіх пунктах. Саюз Аўстрыі і Нямецкыны пастаноўлена яшчэ паглыбіць.

НЬЮ-ІОРК. Газэты наказываюць, што генэрал Вуд выйшаў с прычыны хваробы ў адстаўку. З азнаёмленых крыніц наказываюць, што прычыны выхаду ў адстаўку іншыя. Вуд дамагаўся раней арганізацыі 5 6х мільённай арміі. Аўтарытэтныя людзі на гэта казалі, што амэрыканская промшленнасць можа вааружыць толькі 3 1/2 мільёны і што нема даволі

караблёў, каб перавесці гэткую армію ў два або тры гады ў Эўропу. Апрача таго, немагчыма пры гэткай вялікай арміі пасылаць у Эўропу яшчэ ядомыя рэчы і ваенныя матэрыялы. Нью-Іорскіе газэты наракаюць на нястачы добрых самалётаў у Амэрыцы. Амэрыканскіе самалёты, што ёсць пры войску ў Эўропе, небаспэчны для сваей арміі.

БЭРЛІН (В.Т.В.). Франдускі ваенны міністэр заявіў флотацкай камісіі, што небаспэчнасць ад падводнай ваіны усё яшчэ вялікая. Цэнтральныя дзержавы з новымі падводнымі лодкамі здаецца мацяцца пачаць вяліманнае наступленьне.

КОПЭНГАГА (В.Т.В.). Міністэр-прэзыдэнт Цале заявіў аднаму карэспандэнту аб палажэньні ў Ісландыі. Летась у восень ісландскі міністэр-прэзыдэнт выразіў дамаганьне незалежнага гандлёвага флага для Ісландыі. Кароль не згадаўся на гэтае дамаганьне і прадлажыў весці перэгаворы. Я прадлажыў прадстаўнікам партыі разгледзіць ці падходзіць у цяперашні момэнт для развязаньня гэтай справы і наагул развязаньне існуючых між Даніей і Ісландыей іншых пытанняў.

БЭРЛІН (В.Т.В.). Досьледы паказалі, што англіцкі крейсэр, каторы патаў у перад Остэндэ ня быў напоўнены цэмантам і што яго англічане не ўзарвалі, а што ён намі утоплены.

ЛОНДОН (В.Т.В.). Нямецкая падводная лодка затаніла англіцкае судно „Stur“. Два афіцэры і 13 чэл. агінуло.

МАНГЭЙМ. Цэнтральны ўрад аб пазваленьні на вываз наказывае, што пачынаючы с 1-га маю вывозіць папіросы заграіцу забаронена.

ВАРШАВА (В.Т.В.). Пад прэзэнтам начальніка ўпраўленьня ў апошніе дні былі нарады ў справе аб пераданьні ўпраўленьня ў польскіе рукі. Аб рэзультатах нарад наказываюць: „Некаторыя галіны ўпраўленьня могуць быць пераданы польскім уласцям зараз жэ пасля пазваленьня цэнтральных уласцяў у Бэрліне і Вене, іншыя галіны могуць быць перададзены пасля нарады ў камісіях; яшчэ іншыя могуць быць перададзены толькі ў часе перадачы ўсяго ўпраўленьня польскім уласцям.“

Незалежная Беларусь.

Беларуска-украінскіе перэгаворы аб граніцах.

20 красавіка адбылося другое засяданьне прадстаўнікаў Беларускага і Украінскага ўрадаў у справе аб дзержавных граніцах. Глаўнае пытаньне — канцавыя пункты на ўсходзе і заходзе. Украінская дэлегацыя прапануе лічыць заходнім пунктам Выганаўскае возера і намэчае граніцу на паўночнай старане ад жалезнай дарогі Пінск-Гомель. Старшыня Беларускай дэлегацыі протэстуе проціў гэтага і кажа, што Выганаўскае возера ня можа быць апошнім пунктам Беларуска-украінскай граніцы на заходзе. Належнасць району Прыпяці да Беларусі — варунак *sine qua non* (без каторага ня можа быць нічога). Украінская дэлегацыя на гэта адказвае, што граніца да Выганаўскага возера праведзена Берасьцейскай умовай, а перайначыць яе дэлегацыя не згаджаецца. Засяданьне адкладаецца для разьбіраньня гэтага пытаньня ў камісіях.

(„Беларускі Шлях“).

Проф. М. Даўнар-Запольскі аб незалежнасці Беларусі.

Проф. М. Даўнар-Запольскі, вядомы сваімі працамі па гісторыі Вялікага Князьства Літоўска-Беларускага, напісаў с прычыны абвешчэньня незалежнасці Беларусі перадавую стацьцю ў кіеўскай беларускай газэці „Беларускае Слова“, у каторай між іншым кажа: „Лёсы зроблены Вялікі акт у жыцьцю нашага народу здзейсьніўся: Беларусь абвешчэна сваім часовым урадам незалежнай рэспублікай. У кожнага беларуса пры гэтай вестцы радасна заб'ецца сэрца. Натопі трывожных і сьветлых пытанняў павінен прамігнуць у галаве кожнага з нас: ці маем мы права на гэтакі крок, ці ў час гэты крок зроблены і — глаўнае — што чакае нашу Бацькаўшчыну наперадзі?“

Мне думаецца, бадай не патрэбна даводзіць, што беларускі народ мае права на самаазначэньне, на незалежнае бытаваньне.

Мы прадстаўляем нацыю адметную ад другіх народаў сваей мовай, этнографічнымі асобнасьцямі і агульным культурным укладам

жыцьця, утворэным гістарычна. Ужо адгін гэты варунак дае нам права на незалежнае дзержавнае існаваньне. З гістарычнага боку мы прадстаўляем сабой нацыю, каторая толькі каля 150 гадоў была правінцыяй Расейскай імперыі. Да прылучэньня да Расеі Беларусь перажыла тры перыяды гістарычнага жыцьця. Да 14-га веку яна складалася з некалькіх князьстваў, меўшых кожнае значэньне незалежнага гасударства. У 14-м стагодзьці Беларусь самахоць злучылася з Літвой і да 1569 га году прадстаўляла сабой незалежнае дзержавнае цэла. І пасля 1569 г., злучыўшыся актм Уніі с Польшчай, Беларусь не страціла сваіх суверэнных правоў, астаўчыся некалькі стагодзьцяў фэдэратыўнай частцою аднае Рэчы Паспалітае — Польшка-Літоўска-Беларускага гасударства. Яна не была правінцыяй Польшчы і захавывала сваю дзержавнасьць. Мы гістарычна звыклі да вольнага ўрадаваньня, адабранага ў нас Расеей...

Усе гэтыя асобнасьці нашае Вацькаўшчыны і нацыі даюць нам гістарычнае права на незалежнае існаваньне. Але пытаньне месціцца ў тым ці ў часе выбравы момэнт для абвешчэньня Беларускай незалежнай рэспублікай? З усяго таго, што нам дагэтуль вядома аб палажэньні на Беларусі, аб яе пакутах, мы с цьвэрдасцю можэм сказаць адно: іншага выхаду быць не магло. Мы не спешаліся адлучацца ад нашае ўсходняе суседкі, але петраградскіе загадчыкі аграбілі наш бедны край, не далі злажыцца ўраду на фэдэратыўных або аўтаномных асновах і кінулі нашу Вацькаўшчыну на літасць лёсу. Пры гэтых умовах наш часовы ўрад павінен быў зрабіць тое, што ён зрабіў.

Дзеля выказанага мы ня можэм не вітаць здзейсьненага факту. І мы ўсе беларусы павінны помніць, што цяпер становішчэ нашае Вацькаўшчыны накладае на нас цяжкі і адпаведальны абавязак. Мы павінны ўсе злучыцца, мы павінны напружыць усе свае сілы фізычныя і культурныя дзеля таго, каб апраўдаць нашае права на самабытнае існаваньне і абараніць незалежнасьць нашае Вацькаўшчыны. Да згоднай працы, браты!“

Вільня, 14 мая 1918.

Мы беларусы прадстаўляем нацыю можа найболей арыгінальную і самабытную з усіх нацый быўшай Расеі. Наш народ спакойны, прыросшы да зямлі, народ, каторы жыве астачамі свае беларускае культуры. І народ гэты шмат разумнейшы ў грамадзянскім жыцьці за народ, напр. маскоўскі. Наш

веты, разумее ён і патрэбу арганізацыі, ён хочэ быць арганізаваным і можа быць арганізаваным, бо мае арганізацыйную дысцыпліну. Не дарма яшчэ Міндоўг пры арганізаваньні Літоўскага гасударства апёрся на беларусаў, як на народ, каторы яшчэ ў тые часы знаў арганізацыю. Ня глядзючы на тое, што нацыянальны беларускі рух пачаўся не так даўно, што на

яла і цяпер стаць шкодна для нашага руху чужая, мільённая расейская армія, ня глядзючы на гэта, мы былі таеі націей, у каторай сам народ прыступіў да закладання свае незалежнае дзяржавы. Да Усебеларускага з'езду наш народ ужо быў больш менш арганізаваным. Усебеларускі з'езд быў выбраны на самых дэмакратычных асновах, на ім былі дэлегаты з усіх павятоваў і воласьцяў Беларусі, пачынаючы ад Меншчыны разам з м. Мозырам і канчаючы Смаленскам, што прыслаў 10 дэлегатаў, беларускай часьці Чарнігаўшчыны, уцекачоў Веластока і Бельска. Наш з'езд быў найвялікшым з'ездам усіх інародаў Расеі. Тое, што на гэтым дэмакратычным з'ездзе, каторы складаўся з дэлегатаў запраўды ўсяго народу, а ня толькі болей свядомае часьці яго, была выбрана Беларуска Рада, каторая ў сваёй нацыянальнай і палітычнай працы выказала чыстую волю беларускага руху, паказывае як глыбока пусьціла караньне ў беларускім народзе беларуская нацыянальная і дзяржаўная ідэя. Таксама баронючыся ад сваіх суседзяў беларускі народ выказаў вялікую солідарнасьць. Бо вось жэ не спадманула яго дэмагогія «рэвалюцыйнае» Расеі. Нават баронючыся па часьціям, асобна адны ад адных беларусы выказалі вялікую згоднасьць. Бароніцца асобна Беларусь на ўсходзе ад Дняпра ад маскоўскага гвалту і анархіі, Беласточчына і Бельшчына ад фальшу і гвалту налякоў, як энэргічна ў апошні час беларусы выступілі проці жаданьня украінцаў прылучыць да Украіны Гомель, Рэчыцу і Мозыр. Беларуска дэлегацыя з гэтых мясцоў катэгорычна запротэставала перад украінскім урадам, кажучы, што ў іх *украінцаў зусім нема*, што там жывуць *толькі беларусы*. Мы з украінцамі заўсёды жылі ўдабрэ, дык дзіўна спачатку робілася, як востра мясцовыя беларусы падняліся проціў украінцаў, баронючы сваё. Як наказываюць, то цяпер на паўдні Меншчыны і Магілёўшчыны толькі й чуваць „Далоў украінцаў, ня трэба, мы пад „хахламі“ ня будзем!“ І дарма украінцы без патрэбы рухаюць даўнейшае прыцельскае жыцьцё між абодвама народамі.

Аглянуўшыся на тое, што ўжо зроблена, мы ўбачым, што ўсё зроблена, зроблена толькі намі. „Браты славяне“ заўсёды стараліся нам толькі шкодзіць. Гэта нас павінна перэканаць, што і далей мы павінны спадзевацца толькі на самых сябе. А працы цяпер вельмі шмат. Трэба нацыяналізаваць школу, наладзіць эканомікае

жыцьцё, вярнуць дамоў уцекачоў і іншае. Арганізацыя, арганізацыя і яшчэ раз арганізацыя і разам праца, творская праца. І ўсё гэта мы патрапім зробіць пры разумнай, энэргічнай і сыстэматычнай працы. Людзей у нас хапае на кожную галіну працы, трэба толькі ўмець выкарыстаць іх. І ўсёды трэба карыстаць людзьмі выпрабаванымі нацыянальна. Трэба, каб кожная наша праца ў самым сваім карані была нацыянальнай, бо толькі тое, што мы самі зробім, будзе праўды добрае для нас.

Дык да працы ўсе. Хто можа арганізаваць, прыцягваць да працы другіх, нехай прыцягвае, хто не мае беларускае працы, нехай яе знойдзе. Беларуска ныва—вялікая ныва.

Аб беларускай мове ў касьцелі.

Істнаваўшы ў пачатку рэвалюцыйна Беларускі Нацыянальны Камітэт падаў 25 (12) красавіка 1917 г. праз рукі выбранае дэлегацыі Магілёўскаму арцыбіскупу ніжэй паданую заяву:

«Да Яго Эксцэленцыі Магілёўскага Арцыбіскупа аб беларускай мове ў касьцелі.

Каталіцкі касьцёл, маючы вялікае заданьне навучаць усе народы «docete omnes gentes», с-прад вякоў зварочываўся да ўсіх народаў у іх роднай мове. Патрэбу гэтага зварочываньня ў роднай мове паказаў Сам Бог, даючы апосталам і іх вучням дар язькоў, с каторага дару карыстаючы, пасланцы Хрыстусовыя апавешчалі ўсяму сьвету эвангелію ў зразумелай для ўсіх гутарцы і такім парадкам шырэй каралеўства Божае на зямлі.

На Беларусь вера каталіцкая ў лацінскім абраду прыйшла с Польшчы і разам с пашырэннем каталіцтва, шырылася таксама польшчына.

Па-польску навучалі людзей разумець веру, па-польску вучылі маліцца, па-польску вучылі чытаць кніжкі касьцельнае і дзеля гэтых прычын мы бачым цяпер, што народ беларускі, гаворучы інакш у хаці, мае чужую мову ў касьцелі і ў малітве зварочываецца да Бога не па свайму, а па чужому.

Не заходзячы прычын, чаму гэтак зрабілася, мы бачым, што с пашырэннем народных рухаў гэтак далей быць ня можа; што гэтае ненармальнае раздваеньне формы адносіна да Бога і людзей мусяць с часам уступіць адной формі—беларускай; да гэтага ідуць

усе народы, да гэтага ідзе і народ беларускі.

Народ наш да гэтага часу быў у ната цяжкіх варунках. Даўно ўжо радзіла думка завясыці беларускую мову ў касьцелі, але гэтаму стараўся перашкодзіць расейскі ўрад, каторы або проста забараняў гаварыць ў касьцелі па беларуску, або праз заводжываньне сілком расейскай мовы ў касьцелі, опыняў усякія спробы завясыці туды беларускую мову.

Патрэба завясыці беларускую мову ў касьцельным жыцьці ўжо людзі бачылі здаўна; яе відзелі А. А. Езуіты, заводзячы беларускую мову ў Хвашчоўцы, відзеў яе біскуп кс. Сымон, каторы ў сваёй запіску на імя Апостальскага пасаду выказываў патрэбу ўвясці беларускую мову ў касьцелі і Магілёўскую духоўную сэмінарыю, толькі радзіў рабіць гэта асьцярожна: урад цікуіцца, каб з гэтага ўзяць повад і ўвясці ў касьцёл расейшчыну. Патрэба гэтая цяпер яшчэ большая, бо апроч народнага беларускага руху, каторы жадае свае мовы ў касьцелі, а такжэ апрача карысьці, якую прыносіць навученьне веры ў роднай мове, суды яшчэ далучаецца патрэбнасьць нясьці сьвятло веры каталіцкай тым, каторыя цяпер наварочываюцца да каталіцкага касьцёлу і да каторых цяжка зварочывацца па-польску, бо яны яе зусім не разумеюць; іншымі славамі, польшчына ў цяперашніх варунках можа прынясьці толькі шкоду каталіцкаму касьцёлу на Беларусі, а не карысьць, — і дзеля гэтага духавенства на Беларусі, апраўчыся на польшчыні, ня зможа зрабіць таго, што павінно зрабіць і ня будзе спаўняць волі касьцёла, каторы, выслаючы місьвінараў да чужых краёў, кажэ ім спачатку навучыцца тамашняй мове, а пасля ўжо ісьці апавешчаць слова Божае.

Абраўшы і абсудзішы ўсё гэта, а такжэ маючы на ўвазі цяперашнюю свабоду, Беларускі Нацыянальны Камітэт зварочываецца да Яго Эксцэленцыі Магілёўскага Арцыбіскупа с такімі пажаданьнямі:

1. Каб завясыці ад восні 1917 г. у Магілёўскай Сэмінарыі ў Петраградзе лекцыі беларускае мовы, літэратуры і гісторыі Беларусі.

2. Прыпомніць усяму духавенству на Беларусі яго абавязак, на колькі хоціць сіль і магчымасьці, прамаўляць па беларуску да людзей у навучаньню веры ў касьцелі і школі.

3. Чытаць па касьцёлах усе адовы высшага духавенства (папежа, біскупа) між іншымі язькамі таксама па-беларуску.

4. Адаць беларускаму духавенству ўсе касьцёлы, якія маюць быць зьвернуты праз новы ўрад, у каторых можна было б без ніякіх звадак адразу завясыці беларускую мову.

5. Паручыць ксяндзам заняцца выданьнем беларускіх рэлігійных кніжак для касьцёла і школы, а такжэ беларускай часопісі.

6. Камітэт просіць назначаць на Беларусь ксяндзоў беларусаў, або тых, каторыя знаюць беларускую мову.

7. Камітэт просіць прычыніцца, каб на Беларусь быў назначаны біскуп беларус, або такі, каторы ўмее па беларуску гаварыць, знае беларускі народ і яго патрэбы.

Падпісано: Дэлегацыя нацыянальнага з'езду беларускіх дзеячаў: Р. Скірмунт, ксяндз В. Гадлеўскі, А. Будзька, П. Алексюк.

(перадр. з «Вольн. Бел.»).

Свая школа.

(з гутаркі з вучыцелькай).

Ну як ваша школа? пытаюся спаткаўшыся с сваёй знаёмай, каторая некалькі дзён таму назад паехала на вучыцельку ў вёску Шастакі Віленскага павяту. „Вельмі добра, вельмі добра, адказывае яна з радасьцю, яны ўжо дўно прасілі беларускай школы і не маглі яе дачакацца. Як ведаеце, я вучыла яшчэ толькі 4 дні. Акуратных вучняў маю пакуль што толькі 15. Рахна ходзяць яшчэ неакуратна, бо трэба ганяць жывёлу ў поле, але гаспадары казалі, што хутка, як упаралцаць з жывёлай, будзе хадзіць некалькі дзсяткоў. Але хоць яшчэ акуратных мала, то аднак заўсёды школа бывае паўносьняк. Апрача дзяцей і мал дзёжы, што прыбегаюць прыхіткам, прыходзяць і сталыя людзі: жонкі і мужчыны; усе сядзяць і ўважна слухаюць. Хто ня можа зраньня, тые прыходзяць па палудні“.

За праўды народная школа! Селяне вельмі любюць „сваю“ школу. Згодна з агульным загадам школы ўлетку павінны зачыніцца на якісь час, аднак селяне кжучь, што калі пачэлі, то будуць старацца каб вучылі ўсё лета. Дзеці прыходзяць запісывацца і з далёкіх вёсак Некаторыя з дзяцей дагэтуль як не было беларускай, калі 2 гадоў хадзілі ў польскую школу. Але нема ведама ці там блага вучылі, ці можа дзеля таго, што школа ў чужой мове, яны нічога, апрача сик так прачытаць, ня ўмеюць. З арытматычнымі дзеіньнямі не азнаёмлены. Трэба пачынаць

(Глядзі «Гоман» № 38).

Аб трусках.

Напісаў В. Грынеўскі.

Памяшчэньне.

Трусой няможна дзяржаць па некалькі ў адным памяшчэньні. Кожны трус павінен мець асобную будку, адумься на гэта зробленую. Тады толькі раса можа добра захавацца.

Будка для самкі.

Будка для самкі павінна мець дзьве загарадкі, с каторых адна меншая для дзяцей.

Размер будкі: Даўжыня — — — 1 мэтр.
Шырыня — — — 80 цнтм.
Вышыня — — — 60 „
Загарадка для самкі — — — 60 цнтм.
„ для дзяцей — — — 40 цнтм.
У дзьверах вялікае загарадкі прыробліваецца густая сетка з дроту.

Дзьверы меншае загарадкі робяцца з дошкі, каб сьвятло не праходзіло.

Сьценка ў сярэдзіне будкі, каторая дзе-

ліць загарадкі, павінна мець праход такі, каб самка магла праз яго пралазіць.

Дно робіцца с шчэлінамі, каб бруд мог спекаць у бляшаную, скрынку, каторую можна высываць.

Будка для самца гэткага размеру:

Даўжыня — — — 80 цнтм.
Шырыня — — — 60 цнтм.
Вышыня — — — 60 цнтм.

Дзьверы будкі павінны быць с такой самай сеткай, як у будкі для самкі.

Улетку будкі ставяцца на адкрытым сьветлым мейсцы, але павінны быць абгароджаны сеткай проціў шкоднікаў, якімі ёсьць лісіцы, сабакі, каты і інш.

Узіму будкі дзяржаць у цёплым памяшчэньні, каторае трэба часта праветрываць.

Хваробы трусой.

(праявы, прычыны, лячэньне).

Ганячка.

Праявы: Кал мяккі і надзяністы, задняя часць труса аблеплена калам.

Прычыны: З'яўляецца ў маладых, калі карміць адным толькі зялёнкам.

Тухлае сена, сырая бульба. Адлучацьне малых ад маткі.

Лячэньне: Хворых аддзяліць асобна. Даваць 3 разы ў дзень па 5-10 кап. гэткае лекаства:

Rp. Ferr. sulf. p. 3,75
Aq. destill. „ 180,0
Tinct. oppii simpli. 1,25.

Корм—сухое сена, полўка с пшанічнай мукі, або льнянога сему. Да піцьця даваць валу с серным жалезам (Ferr. sulf.), не шмат.

Нестраунасьць.

Праявы: Труссы не выдзяляюць калу.

Прычыны: По шмат сухога корму.

Лячэньне: Карміць зялёнкам. Даваць буракі, моркву. Лекаства — поўгэрбатыя лыжкі рыцыны, або разведзенай у валзе алівы.

Слінаток.

Праявы: Шмат сліны, каторая спекае па абодвух баках морды.

Прычыны: Вельмі частае кармленьне зялёнай травой.

Лячэньне: Корм зьмяніць. Пысак труса прамыць растворам kalі chloricum.

спачатку. Як с паміж дзяцей так і бацькоў шмат ёсць шчыра сьведомых беларусаў. Некаторыя прыходзячы ў школу ўжо ўмеюць пацярры на беларуску. С тых, каторыя пацярраў на беларуску ня ўмеюць, яны сьмялюцца, завучы іх „палікамі“. У вёсцы С. сталыя мовіцы пацярры кажудь „Вітай Марыя“, а не „будзь паздорулена“, або „здоровась Марыя“ „Ксёндз сьмяяўся і крычаў на іх за гэта. Як на гэта глядзець? Кажу, што добра „Вітай Марыя“ значыць тое самае, што „здоровась Марыя“. На заўтрае у гуртарцы з адным ксяндзом акадэмікам я спомніў аб гэтым. Кажэ гэта мясновае, але нічога, вельмі добра. Вучыць рэлігіі ў школе прасілі ксяндза, Ксёндз адказаў, што ён вучыць ня можа, бо па беларуску ня ўмее (А як толькі помнім жыць ў нас! казалі вучыцельцы селяне). Апрача гэтага, ксёндз казаў, што з яго быліб не рады, бо ён прынесьмі у школу польскі дух, а да беларускага яму цяжка ламацца над старасць. Дык рэлігіі вучыць сама вучыцелька. Трэба тут спомніць, што ёсць шмат ксяндзоў св. беларусаў, каторыя нема ведама чаму пасланы ў парахвіі, небеларускіе, часам нават у чужую дыяцэзію. Напрыклад кс. Тшаска назначэн на парахвію ў Польшчы, кс. Лукша на сьмым заходзе Бельскага павету. Замена тут вельмі патрэбна.

У іншых вёсках, кзала вучыцелька, так сама хочудь мець беларускіе школы, але ня ведаюць да каго звярнуцца. Нема нават каму напісаць просьбу на нямецку, ня ведаюць дзе дастаць беларускага вучыцеля і іншае. Трэба, каб хто пабываў, парадзіў.

„Апрача таго, кажэ вучыцелька ў вёсках прасілі, каб прывезці беларускіх ксёнджаў да маёвага набажэнства.“

„Дайце нам с чаго адбываць маёвае набажэнства на беларуску“, казалі селяне. Дык глядзеце, глядзеце дастаньце, прасіла вучыцелька“.

А як з будынкам на школу? пытаюся. — Будынак добры, у ім перад вайной была маскоўская школа. Толькі, як якісь час у гэным доме не вучылі, дык векаторые прылады расцяганы і цяпер трэба старацца новых, напр. класныя дошкі алендар двара, дзе школы, парэзаў на дрывы! А алендар хто, пытаю, шляхціц? Але, кажэ, шляхціц. Такіж беларус, як і ўсе, але дзецям забараняе хадзіць у школу. Калі цішком ад бацькоў прыбегалі, дык назаўтра прыходзілі і плакалі, што бацька б'ў затое.

А сягоньня, пытае на апошку вучыцелька, гуляюць што ў беларускім клубе, ёсць прэдаўленьне? Бо адтуль прышлі людзі ў Вільню і адумьсяля толькі дзеля таго, каб відзець беларускі театр“. І гэта за 40 вёрст!

Лічэнак.

Батлейка.

Вялікая саля. Шмат публікі. На стала на відочным месцы стаіць батлейка. На сцэну выходзіць селянін-беларус у лапцях.

Беларус (с крыўдай):

Суседзі, суседзі,
Ня рэжце мяне,
Бо Божанька угледзе, —
Караць вас пачне!
У вас апатыты
На гоноу маю
І я, як забіты,
Маўчаць не магу.
Зямелька мая тут
Спрадвеку ляжыць.
Хадзінам я тут, —
І я хачу жыць...

На сцэну выходзіць п. Стэчковскі і увесь «кабінэт». Пам Стэчковскі і члены «кабінэту» разам:

Ад мора да мора
Абшары, краі,
Даміны і горы, —
Усе польскай зямлі!
Да Польшчы прылучым!
Нема нам граніцы!
Па-польску навучым
Усіх гаварыці!

На сцэну выходзіць п. Сметона.

О нас гэтак мала, —
Кажу я усім, —
Мы згінем па малу,
Мы згінем зусім...
Ядыно лекарства
Ад гэтакіх ліх, —
Літоўскае царства
На зямлях чужых!

На сцэну выходзіць украінскі с-д.

Украінскі с-д:
Усе нас кахалі
За песні ў цішы.
Нам шчасьця жадалі
Ад шчырай душы.
Цяпер, калі сьмела
Шагнулі мы крок,
Барэмся за дзеля —
Сумленьне на бок...

Батлейшчык ад сябе:
Не вадзьцесь людзі,
А то горай будзе,
Як прыдуць ад Тулы
З нажамі хамулы.
Пачнуць сеяць «волю»,
Крывёй гнаць поле...

На сцэне шум і завіруха. З. Б.

(«Бел. Шлях»).

У Вільні і ваколіцах.

× **Апавешчэньне.** Stadthauptmann апавешчае, што пераезд у Расею цяпер прынцыпальна пазволены. Жыхары Вільні, каторыя хочудь на заўсёды паехаць у Расею павінны заявіцца ў нямецкім паліцэйскім упраўленьні пакой № 114.

× **Бык акалечыў.** На вул. Сувобоч № 16 бык, раз'юшыўшыся, узаў на рогі нейкага Адама Руткоўскага і так моцна абязьвечыў, што прышлося адвезці яго ў бальніцу сьв. Якуба.

× **Тэмпература.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпература за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
10 — 11	+ 12,0°	— 1,3°
11 — 12	+ 15,2°	— 0,5°

БІБЛІОГРАФІЯ.

„Новы лемэнтар для беларускіх дзетак“ — Янкі Станкевіча. Друкарня Кухты. Вільня. 1918 г. Стр. 32. Цэна 60 фен.

„Новы лемэнтар“. Трымаю перад сабой невялічку кніжку, пад загалоўкам: „Новы лемэнтар для беларускіх дзетак“ і шчыра цешуся. Запраўды, з гэтай кніжка беларускіе дзеткі павінны лёгка і скоро сьміць мудрасць чытаньня; гэта я ўжо ведаю с сваей, хоць не надта вялікай, вучыцельскай практыкі. Выразныя вількіе літары, паступенны пераход ад лягчайшых да труднейшых слоў, расклад слоў на склады, ужываньне аднальковых складоў у розных словах — павінны скоро навучыць дзяцей, схопліваць знаёмыя склады а з іх складаць словы. Далучэны да лемэнтара слоўнічак і прадмова вельмі важны для вучачых; адно дае ім магчымасьць без адкладу аб'ясніць незнаёмыя дзеціям (часта і вучачым) словы, другое памагае трымацца мэтоды. Наагул кніжачка робіць добрае ўражэньне, відаць, што аўтор шчыра і абдуманна працаваў. Адно-б не пашкодзіло (калі гэта ад аўтор'а залежыць), каб абразкі былі трох: выразнейшыя; дзеці вельмі любяць абразкі, гэта дадае ім многа ахвоты да вучэньня. Шчыра дзякуем за „Новы лемэнтар“ і просім аўтор'а аб улажэньні і выданьні і другіх кніжак, вельмі патрэбных для беларускіх дзетак.

Д.

З усяго Краю.

Імператарскі рэскрыпт аб Літве.

4 мая начальнік упраўленьня Літавен урачыста перадаў прэзыдэнтуму Літоўскае Краёвае Рады рэскрыпт Нямецкага Імператара аб прызнаньні Нямецкай незалежнае літоўскае дзяржавы.

У дакуманце кажыцца: «Мы Вільгельм Божай Міласьцю, Нямецкі Імператар, Кароль Прускі і інш. гэтым абвешчаем:

Пасля таго, як Літоўская Краёвая Рада, як прызнаная прэдаўніца літоўскага народу 11 сьнежня 1917 г. абвешчала адбудову Літвы, як незалежнае дзяржавы, злучэнае з Нямецкай вечным, цьвёрдым сьюзам і конвенцыямі асабліва вайскай, дарожнай, мытнай і манэтарнай, і пасля таго як яна для адбудовы гэтае дзяржавы папрасіла абароны і помачы Нямецкай, далей пасля таго, як цяпер быўшы дзяржаўныя злучы Літвы развязаны, Мы гэтым паручаем Нашаму Канцлеру графу Гэртлінгу апавешціць Літоўскай Краёвай Радае, што Мы на аснове выжэйназванае заявы Літоўскае Краёвае Рады з 11 сьнежня 1917 году прызнаём Літву вольнай і незалежнай дзяржавой і гатовы аказаць Літоўскай дзяржаве прошеную абарону і помач пры яе адбудове. Пры гэтым Мы стаём на тым пункце пагляду, што конвенцыі, каторыя будуць зроблены будучь гэтулькі аднаведаць патрэбам Нямецкай, як і літоўскай, і што Літва будзе прымаць учасьце ў вайскай і фінансавых Нямецкай, каторыя йдуць і на яе асабаджэньне.

Адначасна Мы ўпаўнаможываем Нашаму Канцлера ў згодзе с прэдаўнікамі жыхараў Літвы прыняць меры канечна патрэбныя для адбудовы самабытнае літоўскае дзяржавы і зробіць крокі для утварэньня моцнага саксу з Нямецкай і для зробленьня прадвідзеных для гэтага і канечна патрэбных конвенцыі.

На моцы гэтага, Мы гэта падпісалі Нашай найвышэйшай рукой і загадалі прылажыць Нашую печась.

Дан у Вількай глаўнай кватэры. 23 сакавіка 1918 г.

Падпісаў Вільгельм, Імператар, Кароль.
Контрсігнаваў граф Гэртлінг.

Гандэль з Нямецкай.

Пад назовам «Baltische Handelsgesellschaft» (Балтыцкае гандлёвае таварыства) у Кеніхсбаргу закладзена таварыства для гандлёвых зносін між Усходнімі Прусамі і нашым краем, асабліва дзеля гандлю матэрыяламі на будоўлю, дрэвам, апалам-

Катар.

Пра явы: З носа выдзеляецца пец.
Прычыны: Заражэны корм, вільготнае пам'яшчэньне.
Лячэньне: Цёплае і сухое пам'яшчэньне.

Рабачлівае запаленьне горла пры уходзе яго у легкіе.

Пра явы: Мізэрны выгляд. Кашэль. З носа вельмі шмат пецы.
Прычыны: Корм заражэны слінай другіх хворых трусаў.
Лячэньне: Свежыя лісты еукаліптус'у, ці палыну. Можна даваць сухіе запарэне з іншым кормам. Пам'яшчэньне здэзынфакаваць серным жалезам (100 грм. парашка на 1 кв.).

Запаленьне воч.

Пра явы: З воч выдзеляецца густы шэражоўты клей, каторы склеівае вочы (векі) і трус нічога не бачыць.
Прычыны: Прастуда, або негьгіенічнае утрымываньне.
Лячэньне: Вочы прамываць кожны дзень плавам наводдуг гэткага рэцэпту:
Rp. Collug. adstr. tut, 2,5
Aq. destill. „ 50.

Калі вочы (векі) напухшыя, то трэба на нач націраць такой масьцю:

Rp. zinc. sulf.
supr. sulf. aa. 0,03
opri pur. „ 0,06
Vasellini „ * 30,6.

Укушэньня і раны.

Уселякіе раны прамыць 2% раствором крэаліны, пасля шма-раваць масьцю.
Rp. Tinct. Ac. fōtid.
„ Myrr.
„ Aloe aa. 10,0.

Вушныя пархі.

Пра явы: Вушы гарачыя, накрытыя струпамі.
Прычыны: Свэрбянка.
Лячэньне: Струпы шмараваць растворам крэалінавага мыла, а па 2 гадзінах прамыць 3% раствором крэаліны. Да вуш можна ўпусьціць трохі элівы, або бальзаму перуанскага.

Запаленьне вымі.

Пра явы: Цэлае вымя, або часць яго чырвонае, цьвёрдае, гарачае і балючае.

Прычыны: Параненьне, укушэньне або нечыстата.

Лячэньне: Хворыя месцы прамываць валаваным цукрам: (Saccharum Saturni), пасля вымя асушыць ватай і нацерці вазэлінай.

Гузы на вымях.

Пра явы: На вымях з'яўляюцца гузы з жоўтай матэрыей (ропа).
Прычыны: Вельмі шмат застаўшагася малака ў вымях.
Лячэньне: Гузы пратнуць і выціснуць, а рану прамыць 2% раствором йодол. Малако выдаць.

Катар дзетніцы.

Пра явы: Беды плаў змяняецца ў лічку густую пец, каторую можна угледзіць на саломе, падасланай трусау, або на разродных часьцях.
Прычыны: З'яўляецца найчасьцей пасля пакоту, але бывае часам і ад прастуды.
Лячэньне: Пры помачы рэзінавага шпрыца прамыць уводны канал самкі 1 1/2% раствором алуна.

Яно таксама будзе займацца парадствам на рэках.

Рух уцекачоў беларусаў.

Рух Беларусаў уцекачоў с сумесных з Менскай губ. і с паўдня — Кацярынаслаўскай, Палтаўскай, Харкаўскай і інш. хутка выліцаца ў няўздэрганую паводку. Украінцы працуюць, каб даць узмогу уцекачом Гродзенскай, Віленскай і Ковенскай губ. варуцца да родных хат. І Менску, як пункту, каторага не абмінеш, прыдзецца вынесці на сваіх плячох увесь ці жар мільённай хвалі уцекачоў.

З гэтай прычыны глаўнае ўпраўленне акупованых зямель у Коўні апрацавала плян пераезду ўцекачоў, якім будучь к'равацца строга і акуратна. («Б. Ш.»)

БЭРЛІН. 8. Глаўная камісія Рэйхстагу. Дэпутат Рэханбэрг спамянае, што дагэтуль нема гутаркі аб Беларусі. У марці (сакавіку) знаходзячыся ў Беларусі арганізацыя падала ў Бэрлін жаданьне ўступіць у прыяцельскіе зносіны. Мы жадалі б даведацца які на гэта быў адказ.

Далей ён пытаецца чаму ўсё яшчэ не пазволено ездзіць у Літву.

Дэпутат Сюдзікум заяўляе, што акраінныя народы Расейскай дзяржавы павінны быць адлучаны і зроблены самадзельнымі.

Дэпутат Эрцбэргэр (цэнтр) заяўляе: «Трэба шкадавацца, што ўсё ідзе у аддаль развізаньне літоўскага пытання».

БЭРЛІН. 10 мая. На засяданьні нямецкага сусьветнага эканоміцкага таварыства дырэктар дэпартамента Сымфэр заявіў, што ня толькі Польшча, але і Літва блэсумлеўку будучь мець жаданьне мець гандлёвыя зносіны з Нямеччынай і заморскімі краямі. У Літве парашодства магчыма па Нёмну да Горалні і Вельні, да Вільні. Толькі трэба яшчэ давесці карысьць гэткага прадпрыемства.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

МАСКВА. У Маскве ёсць нацыянальна-прафэсійнае арганізацыі беларусаў жалезнадарожнікаў і служачых на пошце

+ Арганізацыя беларускі хор, аркестр і драматычнае таварыства, якія маюць мэтай даходы с прадстаўленьняў аддаваць на карысьць уцекачоў-беларусаў.

+ Сярод прафэсараў і студэнтаў ёсць думка закласьці «Беларускае таварыства асьветы». («Беларускі Шлях»).

МАСКВА. Маскоўскі абласны емінны камітэт дастаў вець з Малкоўкі, і с Шахоўскай, Сыцэпурьна і Выхава ў раёне Маскоўскай губ., што ў гэтых мясцох пачаўся голод. Людзі не маюць мукі. Жывёла ня ходзіць с прычыны нястачы корму.

У Маскве выдаецца чацьверць фунта «саламянага» хлеба на чэлавека. Пазволено прывозіць с сабой муку ў пасажырскіх поездах. За прывезеную гэтым спосабам муку бяруць: аржаную 150 руб. пуд, «мяккую» — 200 руб., крупчатку — 250 — 270 руб. пуд.

На пераездзе «Кашыр-Ожарэль» Разанска-Уральскай жал. дарогі 5 чэлаvek з бомбамі і леварвэрамі ўварваліся ў пачтовы вагон і ўзялі з вагону 9 мільёнаў рублёў, каторыя везлі з Масквы ў Тамбоў. («Б. Ш.»)

ЕЛЕЦК. Рада народных камісараў знайшоўшы дзеіныя места Орля контрэвалюцыйнымі, п'станавіла стварыць новую Елецкую губерню с павеатаў, каторыя цягнуць да Елецка.

З ІРКУЦКА наказываюць 26 красавіка, што «Цэнтросьбір» пас-

танавіў закласьці ў Іркуцку Сьбірскую тэлеграфную агенцыю і кніжную палату.

Україна.

БЭРЛІН. 8.V. Глаўная камісія Рэйхстагу. Дэпутат Эрцбэргэр (цэнтр.) заяўляе: «Здарэньні ў Украіне ўжо робюць саюз усходніх краёў проціў нас. Гэтман Скоропадзкі глядзіць на сваю пазіцыю як на падгатаўленьне будучых жаданьняў варожых немцам. Мы павінны дамагацца магчыма хуткага сазыву Устаноўчага Сэйму і утварэньня кабінэца з нацыянальных украінцаў з адлучэньнем расейцаў».

КІЕЎ. Гэтман Скоропадзкі заявіў карэспандэнту «Berliner Tageblatt», што думкі расшыраныя ў Нямеччыне быццам ён рэакцыянер і спагяднік фэдэрацыі з Расеей непраўдзівыя. «Мая праграма яшчэ больш дэмакратычная, чымся праграма паноў Шэйдмана і Давіда, але я не хачу, каб права ўласнасьці на зямлю было знішчэно. Мая бацькаўшчына ня можа быць грунтам для спроб сацыялістычных тэорый. Я хачу вольнай і незалежнай Украіны».

Дзея таго, што шырокіе кругі украінскага народу ўжо не гаворудь болей па украінску, то канечна патрэбна даць чыноўнікам магчымасць і час для навучэньня гэтай мовы.

Цясьнейшыя эканомічныя зносіны з Расеей можа завязуцца пазней. Мір з цэнтральнымі дзяржавамі павінен быць шчыльна выпашчэны. Пры цяперашніх варунках мы патрабуем помачы нямецкага і аўстрыяцкага войска».

Румынія.

БЭРЛІН. На аснове Букарэскае умовы Румынія уступае Аўстрыі тэрыторыю ў 5.600 кв. клм.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе аनावешчэньня:

10.V. Заходні тэатр:

На фронтах бітваў артылерыйскае дзеіньне толькі ў ваколіцах Кемель, наабапал ручка Ляс і на заходнім беразі Авр. Наступленьні непрыяцеля былі адбіты, мы ўзялі палонных. У вечары і ў ночы артылерыйскі бой між Ізэр і Уас.

На рэштх фронтах толькі разведкі.

11.V. Заходні тэатр.

У ваколіцах Кемель жывое артылерыйскае дзеіньне. Францускае наступленьне ў ваколіцах Кемель і Лёкр адкінено. На полі бітвы ла Сом заўзятые пяхотныя бітвы. Англіцкіе штурмы ля лесу Авлі адкінуты с самымі вялікімі стратамі. На заходнім беразі Авр французы заселі ў парку Грывень, у іншых мясцох і іх штурмы крывава зламаліся. Ля Агрмон і на поўнач ад Паруа мы зробілі амэрыканцам вялікіе страты.

Македонскі фронт.

Ля Маково мы увайшлі ў францускіе аконы і ўзялі палонных.

12.V. Заходні тэатр.

На фронтах бітваў мясцовыя бітвы. На поўнач ад Кемель і на паўднёвым беразі Ляс непрыяцель пасыла вялікага артылерыйскага прыгатаваньня павёў штурм. На поўнач ад Кемель мы ў ручной

бітве адбілі яго ў нашых лініях. У іншых мясцох штурм зламаўся ўжо пад нашым агнём. На заходнім беразі Авр мы ўзялі ў заўзяттай бітве на штыхі 30 палонных.

У ваздушных бітвах за апошніе два дні зьбіто 19 непрыяцельскіх самалётаў.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

ЛОНДОН. Верхняя Палата. Лёрд Керзэн заявіў ад імі ўраду: «Мір паразуменьня цяпер немагчымы, бо край у найвялікшым крызісе ўсей сваей гісторыі».

ЛОНДОН. Верхняя палата. Лёрд Ляндсон дамагаецца міра паразуменьня. Калі Лёйд-Джордж дамагаецца палітыкі апошняга рашучага удару, дык жэ нема ведама хто гэта ударыць. Лёрд Лёрбэри заяўляе, што павіннасць кожнага старацца, каб быў хуткі і пачэсны мір.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Верхняя палата. Лёрд Керзэн аб ваенным палажэньні між іншым заявіў: «Нашы крытыкі не разумеюць якую вялікую карысьць непрыяцель меў ад распаду Расей. Нямецкі народ цяпер перэкананы, што паведны канец вайны блізкі і што вайна скончыцца нямецкім мірам. Новае нямецкае наступленьне можа быць кожную гадзіну і магчыма, што англіцкіе салдаты уступяць непрыяцелю яшчэ болей зямлі. Аднак амэрыканская падмога можа нас пэшыць».

БЭРЛІН (В.Т.Б.) 10 мая. Другая спроба англічан атакаваць і заткнуць Остэндэ таксама не ўдалася. Пад абаронай штучнага тумана непрыяцель у 2 г. 45 м. нараіцы прыблізіўся да Остэндэ. Мы зараз жэ пачалі самы вялікі агонь, ад каторага патапулі вонках фэрватэра англіцкі крайсэр і англіцкі монітор. Выхад з Остэндэ ў мора адчынены. Нашыя страты невялікіе.

ВЕНА (В.Т.Б.) 12.V. У ваколіцы Пасубіо непрыяцель атакаваў пазачора нашы пасты і яму ўдалося заняць н-шую пазыцыю на Монте-Чорно. Наша ўчарашняя контратака выкінула ізноў італьянцаў.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) У Сяродземным моры нашы падводныя лодкі ізноў затапілі 6 параходаў і 2 парусьнікі, усяго больш чымся на 25.000 тонн.

БЭРЛІН (В.Т.Б.) Навакोल Англіі нашы падводныя лодкі ізноў затапілі 34,500 тонн.

Пачтовая скрынка.

МЕНСК. Прушынскаму. Кніжка каштуе не 60 ф., але 1 мр. 20 ф. або 60 кап. на немецкае грошы.

АВВЕСТКІ.

Найвялікшы выігрыш можа быць мільёц марак.

Падай шчасьцю руку!

Вялікая Гамбурская Дзяржаўная Лётэрыя!

Вялізарныя шчысы на выігрыш дае Гамбурская Дзяржаўная Лётэрыя, розыгрыш к'торай скоралбудзецца.

Адзін мільён марак

магчымы найвышэйшы выігрыш, або такжэ адзін с чародных:

900.000, 890.000, 880.000, 870.000, 860.000, 850.000.

і т. д., а такжэ

500.000, 300.000, 200.000, 100.000, 90.000, 80.000, 70.000 і т. д.

Усяго разам у 7 класах будучь разыграны

13 мільёнаў 731.000 марак.

Лёсы 1 га класу высылаю паводлуг офіцыйных пэн:

М. 10 — за цэлы лёс.

М. 5 — за палову,

М. 2,50 — за чверць.

Тыражныя спісы і выігрышы уражэ пасыла кожнаму розыгрыша.

Офіцыйныя планы дарма.

Гадзіцца з'казываць па некалькі лёсаў, бо надзен на выігрыш шмат вялікіша.

Мым кліентам я выплаціў ужо 7 разоў вялікіе прэміі. Апошні раз двойчы за адзін год: 305.000 і 303.000 м.р.к С прычыны таго, што заказаў заўсёды вельмі многа запас лёсаў шыбка разыходзіцца, раджу

ЗАКАЗЫВАЇ НАЙХУТЧЭЙ

не пазней 15 чэрвеня 1918 г.

Jos. Dammann, Hamburg

Kölnstr. 15. Фірма аснована ў 1851 г.

Найстарэйшая і найбольш вядомая цэнтралія прадэжы.

Агенты, каторыя хачелі-бы браць лёсы дзеля распрэдажы на карысных варунках, могуць неадкладачы зьвертацца да мяне.

Выйшаў з друку і прадаецца НОВЫ ЛЕМЭНТАР

ДЛЯ БЕЛАРУСКІХ ДЗЕТАК Я. СТАНКЕВІЧА.

Цэна 60 ф. (30 к.).

Дастаць можна ў Беларускай Кнігарні, — Завальная вул. 7.

Выдавецтва В. Ластоўскага.

Выйшла з друку:

„НЕЗАБУДКА“

першая пасылаў лемэнтара чытанка. Страниц 64, с 34-мя рысункамі.

Цэна (25 кап.) 50 фэн.

Кушыць можна ў Беларускай кнігарні, Вільня, Завальная, 7.

Выйшла з друку і прадаецца новая кніжка

НАШЫ ПЕСЬНЯРЫ

Соцыяльна-літэратурныя нарысы АНТОНА НОВІНЫ.

ЦЭНА 1 марка.

Дастаць можна ў Беларускай Кнігарні, Завальная вул. 7.